

УПОТРЕБА НА АЛКОХОЛ СРЕД СТУДЕНТИ ОТ ЗДРАВНИ СПЕЦИАЛНОСТИ

Петя Бончева, Клара Докова

*Катедра по социална медицина и организация на здравеопазването,
Факултет по обществено здравеопазване, Медицински университет – Варна*

ALCOHOL CONSUMPTION AMONG STUDENTS OF HEALTH SPECIALTIES

Petya Boncheva, Klara Dokova

*Department of Social Medicine and Organisation of Health Care, Faculty of Public Health,
Medical University of Varna*

РЕЗЮМЕ

Цел: Целта на настоящото проучване е да се установи честотата и специфични характеристики на поведението, свързано с употребата на алкохол сред студенти от здравни специалности в България.

Методи: Проведено е срезово проучване сред студенти от българоезични здравни специалности в един медицински университет в България. Извадката е набрана на принципа на удобство, като анкетната карта, изготвена като Google формуляр, е разпространявана със съдействието на студентски съвет, чрез интернет платформа на студентската организация. Анализирани са: честота на алкохолна употреба, честота на напиване и мотиви за консумация на алкохол от участниците.

Резултати: В проучването участват 570 студенти, от 17 специалности в университета. Извадката представлява 10% от всички българоезични студенти във висшето училище. Преобладават жените, 88.6% ($n=505$), а средната възраст на участниците е 24 г. ($SD\pm 7.65$). Установи се статистически значима разлика в употребата на алкохол по пол – пият 76.9% от всички мъже и 50.1% от жените. Една трета от респондентите (34%) са се напивали поне веднъж през последния месец. С по-висока честота на алкохолна употреба са студентите от специалности: медицина, дентална медицина и фармация.

Заключение: Резултатите от проучването доказват необходимостта от действия и политика за промяна на нагласите, културата, средата, която толерира трайно установяване на вредни за здравето навици и поведение сред бъдещите здравни професионалисти.

ABSTRACT

Aim: The aim of the present study is to determine the prevalence and specific characteristics of the behavior related to alcohol consumption among students of health specialties in Bulgaria.

Methods: A survey was conducted among students of Bulgarian-language health specialties at a medical university in Bulgaria. A convenience sample was used and the questionnaire, prepared as a Google form, was distributed with the assistance of the student council through the internet platform of the student's organization. The following characteristics were analyzed: frequency of alcohol consumption, frequency of getting drunk, and motives for alcohol consumption by the participants.

Results: A total of 570 students from 17 majors at the university participated in the study. The sample represented 10% of all Bulgarian-speaking students in the university. Females predominated, 88.6% ($n=505$), and the mean age of participants was 24 years ($SD\pm 7.65$). A statistically significant difference was found in the prevalence of alcohol consumption by gender—76.9% of all men and 50.1% of women reported drinking alcohol. One third of the respondents (34%) got drunk at least once in the last month. The students from the specialties medicine, dentistry, and pharmacy reported a higher frequency of alcohol consumption.

Conclusion: The results of the study reveal the need for action and policy aiming to change attitudes, culture, and environment that tolerate the permanent establishment of unhealthy habits and behaviors among future health professionals.

Ключови думи: честота, алкохолна употреба, студенти, здравни специалности, България

Keywords: prevalence, alcohol use, students, health specialties, Bulgaria

ВЪВЕДЕНИЕ

В последния доклад на СЗО за алкохола и здравето от 2018 г. консумацията на алкохол е посочена като причина за смъртта на 3 милиона души през 2016 г. в глобален мащаб. Свързана е с висок риск за развитието на сърдечно-съдови, онкологични, психични и метаболитни заболявания и увреждания на репродуктивната система (7).

Употребата на алкохол сред студентите е широко разпространена и е най-сериозното рисково здравно поведение на тази популация. Данните показват увеличаване на относителния дял на пиещите алкохол студенти през последните две десетилетия – от 62.8% през 2003 г. (4) до 93% през 2021 г. (12). Младите хора възприемат пиенето като нещо обичайно и неразделна част от университетската култура (4). Те пият алкохол, когато се забавляват, когато са стресирани (12) и дори с ясна цел да се напият (9). Съществуват научни доказателства, че употребата на алкохол сред студентите често е свързана и с други рискови поведения – тютюнопушене, нездравословно хранене и употреба на наркотици (12).

Прегледът на научната литература установи редица международни проучвания, проведени сред обучаващите се в здравни специалности, в които се съобщава за високо разпространение на алкохолен прием и в тази група студенти (6,10,12): Достъпните пълнотекстови публикации на изследвания сред български студенти от здравни специалности са фокусирани предимно върху обучаващите се от специалностите медицина (3) и медицинска сестра (1). Търсенето не откри статии, които представят изследвания сред обща извадка на студенти от здравните специалности, изучавани в България.

ЦЕЛ

Да се установи честотата на употреба на алкохол сред студенти от здравни специалности.

МАТЕРИАЛ И МЕТОД

Проведено е срезово проучване за изследване на елементи от рисковото за здравето поведение сред студенти на МУ „Проф. д-р П. Стоянов“ – Варна. Участието е анонимно и доброволно след получено информирано съгласие от респондентите. Анкетна карта с въпроси за употреба на алкохол, тютюнопушене, здравословно хранене и демографски данни е разпространена до студентите в университета във форма на Google формуляр със съдействието на Студентски съвет. Анализирани са: честота на алкохолна употреба, честота на напиване и мотиви за консумация на алкохол от участниците. Изследвана е връзката на тези показатели с демографските характеристики и отделни елементи от здравното поведение на студентите.

Изследването е извършено през периода м. декември 2021 – м. май 2022 г. след получено разрешение от Комисията по етика на научните изследвания на МУ-Варна.

Обработката и анализът на данните са извършени със статистически пакет IBM SPSS v. 26.0, а графичният анализ – с MS Office Excel 2007. Връзката между употребата на алкохол и останалите променливи са оценени чрез Хи-квадрат тест, като нивото на значимост е определено на $p < 0.05$.

РЕЗУЛТАТИ

В изследването участваха 570 респонденти, обучаващи се в 17 от общо 26 специалности в университета. Извадката представлява 10% от всички българоезични студенти във висшето училище. По пол преобладават жените, 88.6% ($n=505$), мъжете са 11.4% ($n=65$). Средната възраст на участниците е 24 г. ($SD \pm 7.65$). Повече от половината от анкетирания са от началните курсове – първи и втори, 68.9% ($n=393$). Студентите от бакалавърски и магистърски специалности (медицинска сестра, акушерка, управление на здравните грижи, здравен мениджмънт, логопедия, кинезитерапия, опазване и контрол на общественото здраве, оптометрист,

информационни технологии в здравеопазването) от Факултет „Обществено здравеопазване“ са с най-висок относителен дял, 66.0% (n=376), следвани от Факултети: „Медицина“ с 22.2% (n=148), „Дентална медицина“ с 4.9% (n=28), „Фармация“ с 2.1% (n=12) и от Медицински колеж с 1.0% (n=6). На Табл. 1 са представени демографските характеристики и някои елементи от здравното поведение на студентите в зависимост от алкохолната им употреба.

Половината от анкетираните студенти употребяват алкохол 53.2% (n=303). Пият 76.9% от всички мъже и 50.1% от жените. Установи се статистически значима разлика в честотата на употреба на алкохол по пол

– мъжете пият по-често, отколкото жените ($\chi^2=16.766$, $p<0.001$). Употребяващите алкохол са най-малко сред първокурсниците и се увеличават с курса на обучение в университета ($\chi^2=41.722$, $p<0.001$). Относителният дял на студентите по медицина, дентална медицина и фармация, които употребяват алкохолни напитки, 63.8% (n=120), е по-висок от този в останалите здравни специалности, 48.0% (n=183), и пият по-често от тях ($\chi^2=14.278$, $p=0.001$).

По-голямата част от пиещите алкохол респонденти, 65.4% (n=198), не са се напивали нито веднъж в месеца, предхождащ изследването, но все пак една трета 34.6% (n=105) съобщават за алкохолно опиянение поне

Табл. 1. Употреба на алкохол в зависимост от демографските характеристики и здравното поведение на студентите

Честота на употреба на алкохол					
	Общо n	Не пият n (%)	1-4 пъти месечно n (%)	> 4 пъти месечно n (%)	p value
Пол					
Мъже	65	15 (23.1)	40 (61.5)	10 (15.4)	p<0.001
Жени	505	252 (49.9)	207 (41.0)	46 (9.1)	
Курс на обучение					
Първи	187	97 (51.9)	77 (41.1)	13 (7.0)	p<0.001
Втори	206	103 (50.0)	80 (38.8)	23 (11.2)	
Трети	106	53 (50.0)	47 (44.3)	6 (5.7)	
Четвърти	38	6 (15.7)	27 (71.1)	5 (13.2)	
≥ Пети	33	8 (24.2)	16 (48.5)	9 (27.3)	
Специалност					
Медицина, Дентална медицина, Фармация	188	68 (36.2)	94 (50.0)	26 (13.8)	p=0.001
Всички останали	382	199 (52.1)	153 (40.1)	30 (7.9)	
Тютюнопушене					
Да	201	75 (37.3)	99 (49.3)	27 (13.4)	p=0.002
Не	369	192 (52.0)	148 (40.1)	29 (7.9)	
Здравословно хранене					
Да	305	146 (47.9)	134 (43.9)	25 (8.2)	p=0.707
Не	265	121 (45.7)	113 (42.6)	31 (11.7)	
Честота на напиване през последния месец					
		Не n (%)	1 път n (%)	>1 път n (%)	
Пол					
Мъже	50	31 (62.0)	7 (14.0)	12 (24%)	p<0.001
Жени	253	167 (66.0)	64 (25.3)	22 (8.7)	

веднъж. Особено тревожен е фактът, че една четвърт от мъжете (24%) са се напивали повече от веднъж през последния месец, поведение, което има вероятност да се превърне в устойчиво и да доведе до зависимост. Мъжете се напиват по-често от жените ($\chi^2=41.722$, $p<0.001$). Две трети, 62.7% ($n=126$), от употребяващите алкохол са пушачи. Статистически значима е връзката между употребата на алкохол и тютюнопушенето ($\chi^2=4.563$, $p=0.033$). Студентите, които пушат, пият по-често алкохол в сравнение с непушачите. Половината от студентите, 53.5% ($n=305$), определят храненето си като здравословно. Не се открие разлика в употребата на алкохол в зависимост от това дали храненето на студентите е здравословно или не ($\chi^2=0.278$, $p=0.598$).

Основните причини за употреба на алкохол, съобщени от участниците, са: за компания 37.3% ($n=113$), за забавление 34.4% ($n=104$) и за релаксация 27.1% ($n=82$).

ДИСКУСИЯ

Настоящото изследване установи употреба на алкохол сред половината (53.2%) от студентите. Това е значително по-ниско ниво в сравнение със съобщената честота сред български студенти по медицина в друг медицински университет у нас 84.3% (3), както и в изследване сред италиански студенти от здравни специалности от 93% (12).

Мъжете пият алкохол по-често от жените, което е потвърдено в повечето открити изследвания (8,12,13). Установените в нашето изследване относителни дялове на употребяващите алкохол мъже (76.9%) и жени (50.1%) са значително по-ниски от докладваните сред бразилски студенти (съответно 86.2% и 83%), при които също липсва на разлика между половете (5).

Разпространението на пиенето се увеличава с курса на обучение. Тази зависимост е в съответствие с резултатите от проучване сред румънски студенти по медицина, според което студентите от трета и четвърта година пият по-често от първокурсниците (13).

Повече студенти от специалностите медицина, дентална медицина и фармация пият алкохол (63.8%) в сравнение със студентите от другите здравни специалности. Тази зависимост е потвърдена в изследване сред италиански студенти (10). В сравнение

с международните данни, разпространението на алкохолния прием сред студентите по медицина, дентална медицина и фармация в нашето изследване е значително по-ниско от докладваното 96% сред американски студенти по медицина (11).

Студентите, които пушат, пият по-често от непушачите. Тази зависимост кореспондира с изследвания сред румънски (13), бразилски (8), италиански (10) и испански студенти от здравни специалности (6).

Основните мотиви за употреба на алкохол, посочени от студентите в нашата извадка, са аналогични на причините, поради които пият румънските (13) и италианските студенти (12).

Настоящото проучване има някои ограничения. Употребата на алкохол е изследвана чрез самооценка на студентите в един български медицински университет и не е използван стандартизиран инструмент.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Това е първото изследване за употребата на алкохол сред сравнително голяма обща извадка на студенти от здравни специалности в България. Констатирано е широко разпространение на алкохолна употреба сред тази група студенти. Фактът, че честотата е установена в настоящото проучване е по-ниска в сравнение както с български, така и с международни данни, не е успокояваща поради тревожно високата честота на злоупотреба с алкохол – напиване. Резултатите недвусмислено доказват необходимостта от действия и политика за промяна на нагласите, културата, средата, която толерира трайно установяване на вредни за здравето навици и поведение сред бъдещите здравни професионалисти. Възприемането на принципите на университетите и колежите за промоция на здраве би бил адекватен институционален отговор, гарантиращ всеобхватен подход към подобни проблеми, заявяващ активен ангажимент за здравето на студентите и работещите във висшите образователни институции в България (2).

ЛИТЕРАТУРА

1. Атанасова В, Гацева П, Петрова Г, Кавлаков Г. Проучване на някои рискови фактори за здравето, свързани с начина на живот при

- студенти медицински сестри. *Обща медицина* 2017; 19:41–46.
2. Харта от Оканаган: Международна харта на университетите и колежите за промоция на здраве. <https://open.library.ubc.ca/cIRcle/collections/53926/items/1.0430335>
 3. Христов Х, Цанова Д. Самооценка на здравословното състояние и нуждата от двигателна активност по време на обучението. Юбилейна научна конференция „Нови подходи в общественото здраве и здравната политика“ 2020;143–46.
 4. Davoren M, Demant J, Shiely F, Perry I. Alcohol consumption among university students in Ireland and the United Kingdom from 2002 to 2014: a systematic review. *BMC Public Health* 2016; 16:173. <https://doi.org/10.1186/s12889-016-2843-1>
 5. Freire BR, Castro PA, Petroianu A. Alcohol consumption by medical students. *Rev Assoc Médica Bras* 2020; 66:943–47. DOI: 10.1590/1806-9282.66.7.943
 6. García-Carretero M, Moreno-Hierro L, Robles M, Jordán-Quintero M de LÁ, Morales-García N, O’Ferrall-González C. Alcohol consumption patterns of university students of health sciences. *Enferm Clin* 2019; 29:291–96. <https://doi.org/10.1016/j.enfcle.2019.01.004>
 7. Global status report on alcohol and health 2018. <https://www.who.int/publications-detail-redirect/9789241565639>
 8. Granja G, Lacerda-Santos J, Brillhante D, Nobrega I, Granville-Garsia A, Caldas A et al. Smoking and alcohol consumption among university students of the healthcare area. *J Public Health* 2020; 28:45–52. DOI: 10.1007/s10389-018-01011-x
 9. Holt M, Powell S. Healthy Universities: a guiding framework for universities to examine the distinctive health needs of its own student population. *Perspect Public Health* 2017; 137:53–58. DOI: 10.1177/1757913916659095
 10. Lamberti M, Napolitano F, Napolitano P, Arnese A, Grispino V, Panariello G et al. Prevalence of alcohol use disorders among under- and post-graduate healthcare students in Italy. *PLoS ONE* 2017;12: e0175719. DOI: 10.1371/journal.pone.0175719
 11. Merlo L, Curran J, Watson R. Gender differences in substance use and psychiatric distress among medical students: A comprehensive statewide evaluation. *Subst Abuse* 2017; 38:401–6. DOI: 10.1080/08897077.2017.1355871
 12. Messina M, Battagliese G, D’Angelo A, Ciccarelli R, Pisciotta F, Tramonte L et al. Knowledge and Practice towards Alcohol Consumption in a Sample of University Students. *Int J Environ Res Public Health* 2021; 18:9528. doi: 10.3390/ijerph18189528
 13. Nasui B, Popa M, Buzoianu A, Pop A, Varlas V, Armean S et al. Alcohol Consumption and Behavioral Consequences in Romanian Medical University Students. *Int J Environ Res Public Health* 2021; 18:7531 DOI: 10.3390/ijerph18147531

Адрес за кореспонденция:

Петя Бончева
 Факултет по обществено здравеопазване
 Медицински университет – Варна
 ул. Марин Дринов 55
 9002 Варна
 e-mail: Petya.Boncheva@mu-varna.bg
